



شیلی ثروتمندترین کشور آمریکای لاتین چگونه دچار شکاف طبقاتی شد؟

سرنوشت نئولیبرالیسم در آمریکای جنوبی



میراحمد رضا مشرف

روزنامه نگار

یک ماه از شروع اعتراضات و ناآرامی‌ها در شیلی می‌گذرد و این کشور آمریکای لاتین همچنان دستخوش ناآرامی و آشوب سیاسی است. با این همه به نظر می‌رسد تحولات این کشور آنچنان که باید و شاید مورد توجه تحلیلگران سیاسی و رسانه‌ها به‌ویژه در جهان غرب قرار نگرفته است. بررسی پوشش خبری تظاهرات و ناآرامی‌ها در هنگ کنگ و مقایسه آن با شیلی می‌تواند شاهدی بر این ادعا باشد. همسودن نظام سیاسی و اقتصادی این کشور با آمریکا و غرب از یکسو و کنترل این کشورها بر نظام رسانه‌ای جهان از سوی دیگر، منطقی‌ترین توجیهی است که می‌توان برای این موضوع عنوان کرد. در شرایطی که موقعیت جنبش‌ها و احزاب چپ‌گرا در کشورهای آمریکای لاتین با پیروزی آنها در انتخابات آرژانتین، رقابت تنگاتنگ‌شان در اروگوئه و بهبود موقعیت سیاسی‌شان در برزیل - با آزادی رئیس‌جمهور سابق برزیل لولا داسیلوا - تقویت شده است، از دست دادن نظام لیبرال و راست‌گرای شیلی مسأله‌ای نیست که از سوی آمریکا و نظام‌های سرمایه‌داری همسوی آن به‌راحتی مورد پذیرش قرار گیرد.

شروع اعتراضات در شیلی و اثر گلوله برفی

اعتراضات و ناآرامی‌های گسترده کنونی در شیلی یک ماه پیش (۱۸ اکتبر ۲۶- مهر) و در نتیجه رخدادی تقریباً کم‌اهمیت شکل گرفت. در این اعتراضات بیش از یک میلیون نفر به خیابان‌ها آمدند. تصمیم دولت سانتیاگو برای افزایش نسبتاً کم قیمت مترو (از ۸۰۰ به ۸۴۰ پزو در ساعات اوج بهره‌وری) با اعتراض مردم و به‌خصوص دانش‌آموزان و دانشجویان روبه‌رو شد. آنها در جریان این اعتراضات برخی واکنش‌ها و ایستگاه‌های مترو را تخریب کردند و آتش زدند. در واقع آنچه در این شرایط رخ داد یادآور همان پدیده‌ای است که از آن با عنوان اثر گلوله برفی یاد می‌کنند؛ گلوله برفی کوچکی که از سراسیمگی کوه می‌لغزد و طی مسیر برف بیشتری به خود جذب می‌کند و در نهایت در دامنه کوه به توده عظیم و مخربی تبدیل می‌شود. در شیلی نیز تحولات از یک خواسته به ظاهر کوچک معترضان آغاز شد و طی یک ماه به ناراضی‌ها و خواسته‌هایی منتهی شد که بنیان‌های اقتصادی و سیاسی شیلی را زیرسوال برد و نیاز به دگرگونی اساسی را آشکار ساخت. به نظر می‌رسد که اغلب این اعتراضات و ناراضی‌های انباشته شده حاصل برنامه‌هایی است که طی حداقل سه دهه گذشته از سوی دولتمردان شیلی برای رشد و توسعه این کشور به مرحله اجرا در آمده و تا پیش از وقایع اخیر از آن به‌عنوان مدل موفق توسعه شیلیایی یاد می‌شد.

مدل شیلیایی توسعه

احتمالاً اگر یک ماه پیش و قبل از رخدادهای کنونی سوالی در مورد باثبات‌ترین و ثروتمندترین کشور آمریکای لاتین مطرح می‌شد، شیلی اولین پاسخی بود که به ذهن می‌رسید. از زمان سقوط دیکتاتوری پینوشه در ابتدای دهه ۹۰ قرن بیستم، شیلی بیشترین ثبات سیاسی را در میان کشورهای منطقه داشته است. این در حالی است که برنامه‌های اقتصادی این کشور برای توسعه اقتصادی قدمتی بیش از این دارد چرا که دولت‌های پس از پینوشه همان مدل توسعه را ادامه دادند که در زمان وی پایه‌ریزی شده بود. الگوی شیلیایی توسعه در سال ۱۹۷۰ و به‌ویژه اقتصاددانانی شکل گرفت که در مکتب شیکاگو تعلیم یافته

در همین راستا، سازمان ملل تخمین می‌زند که یک درصد از ثروتمندان این کشور بیش از یک سوم ثروت ملی را میان خود تقسیم کرده‌اند. علاوه بر این بر اساس برآوردهای انجام شده، شیلی در میان ۳۶ کشور عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی جایگاه را به لحاظ فاصله درآمدی میان مردم، به خود اختصاص داده است. همه اینها در شرایطی رقم می‌خورد که طبقه متوسط در حال گسترش همچنان با مشکلات و کمبودهای اقتصادی شدید روبه‌رو هستند چنانکه به‌رغم افزایش ثروت عمومی کشور، اکثریت آنها هنوز هم در خانه‌هایی بسیار کوچک و محقر زندگی می‌کنند. مسائلی چون سلامت و خدمات عمومی چالش‌های مهم دیگری هستند که این مدل لیبرالیستی توسعه برای این کشور به ارمان آورده است. با توجه به خصوصی‌سازی گسترده در این حوزه‌ها از یک سو اکثریت مردم توانایی پرداخت هزینه‌های سنگین بخش‌های خصوصی را ندارند و از سوی دیگر خدمات تحت حمایت دولت نیز بسیار ضعیف و ناکارآمد است. بر همین اساس در حوزه سلامت استفاده از خدمات دولتی مستلزم صرف زمان طولانی است و در عین حال نسبت به کیفیت این خدمات نیز هیچ‌گونه اطمینانی وجود ندارد. در حوزه آموزش و تعلیم و تربیت هم فاصله کمی و کیفی میان بخش‌های خصوصی و دولتی به قدری چشمگیر است که عملاً برای فرزندان خانواده‌های متوسط و فقیر امکان طی کردن مدارج عالی یا به دست آوردن مشاغل مناسب بسیار دشوار است. در کنار همه اینها موضوع بازنشستگان و خدمات تامین اجتماعی هم در سال‌های گذشته به معضلی بزرگ و عاملی برای ناراضی‌های گسترده تبدیل شده است. نگاه سودگرایانه بخش خصوصی به این موضوع موجب شده مستمری اکثر بازنشستگان کفاف زندگی معمولی آنها را ندهد و نگرانی را در میان طبقه متوسط در مورد آینده‌شان افزایش دهد.

بی‌اعتمادی مردم به دموکراسی در شیلی

با در نظر گرفتن مطالب ارائه‌شده، کاستی‌ها و خلأهای موجود در نظام اقتصادی لیبرال شیلی و به تبع آن ناراضی‌های

در نظام سیاسی فعلی شیلی اکثر صاحبان قدرت و افراد متنفذ سیاسی در واقع همان سرمایه‌داران بزرگی هستند که اقتصاد کشور را نیز در کنترل و انحصار خود دارند. کسب مقام ریاست‌جمهوری توسط یک سرمایه‌دار و بازرگان ثروتمند می‌تواند مصداق روشنی از همین شرایط باشد

شیلی نیز به شکل قابل توجهی افزوده شده، چنانکه در ده دومین کشور ثروتمند آمریکای لاتین جای گرفته است. رشد بالای اقتصادی و سیستم حمل‌ونقل عمومی توسعه یافته در کلانشهرهایی چون سانتیاگو از دیگر شاخصه‌های مثبت این الگوی شیلیایی توسعه عنوان شده است. اما به‌رغم همه این امتیازات، تحولات اخیر شیلی این مسأله را آشکار کرد که آنچه تاکنون مورد توجه قرار گرفته صرفاً بخشی از نیمه‌پر لیوان بوده و در فرآیند توسعه یافتگی شیلی یک نیمه خالی نیز وجود دارد که در سایه توجه بیش از حد به دستاوردها و پیشرفت‌ها نسبت به آن غفلت صورت گرفته است. نخستین و احتمالاً مهم‌ترین بخش این نیمه‌خالی را باید در گسترش نابرابری و بی‌عدالتی اقتصادی جست‌وجو کرد. آمارها و ارقام نشان می‌دهد که اجرای الگوی توسعه اقتصادی مبتنی بر لیبرالیسم در شیلی موجب شده تا در سال‌های اخیر شکاف طبقاتی و نابرابری اقتصادی جلوه بسیار بارزتری پیدا کند.

بودند و ریشه تمام مشکلات اقتصادی را در مداخلات دولت جست‌وجو می‌کردند. بر همین اساس در شیلی نیز یک دولت کوچک شکل می‌گیرد که عمده وظیفه آن حمایت از بخش خصوصی و سرمایه‌داران کلان اقتصادی است. در مورد حمایت از شهروندان نیز دولت وظیفه چندانی برعهده ندارد و آنها در زمینه‌هایی چون بهداشت، خدمات عمومی و تعلیم و تربیت باید از خودشان هزینه کنند. در تمام این سال‌ها سهم حوزه‌های سلامت، تعلیم و خدمات عمومی از تولید ناخالص داخلی در بهترین حالت کمتر از ۱۱ درصد بوده است. این رقم پایین‌تر از متوسط کشورهای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه است که شیلی یکی از اعضای آن است. سیستم مالیاتی یکی دیگر از نکات درخور توجه مدل شیلیایی توسعه را شکل می‌دهد. برخلاف اکثر کشورها در شیلی بین ثروت افراد و میزان پرداخت مالیات آنها رابطه مستقیمی وجود ندارد. دولت به‌منظور حمایت از سرمایه‌گذاری‌های کلان داخلی و خارجی و صاحبان مشاغل تخفیف‌ها و معافیت‌های چشمگیر مالیاتی برای آنها در نظر گرفته است. در مقابل، درآمدهای دولت بر مالیات ارزش افزوده‌ای متکی است که تا حدود نیمی از درآمد همه اقشار را به خود اختصاص می‌دهد. در کنار همه این موارد خصوصی‌سازی نیز در این کشور به‌شدت مورد توجه قرار گرفته، به‌گونه‌ای که بخش عمده‌ای از منابع طبیعی (از جمله منابع آبی) و همچنین خدمات اجتماعی به بخش خصوصی واگذار شده است.

میراث لیبرالیسم اقتصادی در شیلی

همان‌طور که پیش از این اشاره شد تا قبل از تحولات کنونی شیلی یکی از الگوهای موفق توسعه و پیشرفت اقتصادی محسوب می‌شد. برخی شواهد نیز در راستای تایید همین موضوع است، چنانکه بر اساس آمارها میزان فقر و فلاکت طی این سال‌ها از رقم ۴۰ درصد به ۱۰ درصد کاهش یافته است. طی این مدت تورم تحت کنترل قرار گرفته و سرمایه‌های عمومی نیز به‌خوبی مدیریت شده است. علاوه بر این بر ثروت



هشدار نتانیاهو درباره حضور اعراب در دولت

نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی از روسای حزب رقیب انتخاباتی خود «آبی-سفید» خواست فکر تشکیل دولت اقلیت با حمایت لیست مشترک عربی را از سر بیرون کنند. به گزارش ایسنا به نقل از سایت شبکه روسیایوم، بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر این رژیم در کنفرانسی که آن را فوق‌العاده و اضطراری خواند، مدعی شد: «وابستگی به نمایندگان عرب خطری آشکار برای اسرائیل و شکافی بی‌سابقه در تاریخ آن است.» وی افزود: «دوره کنونی شاهد نقطه فروپاشی در تاریخ اسرائیل است، زیرا روسای حزب آبی-سفید به ریاست بنی گانتس - که مامور تشکیل دولت جدید اسرائیل است- با اعضای کنست از تشکیلات تروریستی «حمایت می‌کنند.» نتانیاهو افزود: «اگر این دولت اقلیت تشکیل شود، در تهران، رام‌الله و غزه جشن برپا می‌شود، همان‌گونه که پس از هر حمله‌ای که به اسرائیل می‌شود، جشن می‌گیرند.»



دومین نیروگاه بزرگ سوریه در دست دولت

ارتش سوریه کنترل نیروگاه «برقایی» تشرین را که دومین نیروگاه بزرگ تولید برق در سوریه است، در دست گرفت. به گزارش ایسنا، به نقل از شبکه خبری روسیایوم، نیروهای ارتش سوریه کنترل نیروگاه برقایی تشرین روی رود فرات را در دست گرفتند. این نیروگاه دومین نیروگاه بزرگ تولید برق در سوریه است. منابع روسی اعلام کردند که پلیس نظامی روسیه دیروز گشت‌هایی را در اطراف این تاسیسات استراتژیک مستقر کرده است. نیروگاه تشرین حدود ۲۰ سال پیش در ۹۰ کیلومتری شهر حلب ساخته شد. ارتش سوریه پیش از این کنترل بزرگ‌ترین نیروگاه برقایی در شهر الطبقه را در دست گرفت. همزمان با حملات ارتش ترکیه به سوریه و سرکوب گروه‌های کرد موجود در این مناطق ارتش سوریه نیز به حمایت ارتش روسیه در حال نفوذ به مناطق تحت کنترل کردها در خطوط مرزی با ترکیه است.



هشدار چین به آمریکا در رابطه با تایوان

«وی فنگ»، وزیر دفاع چین در یک دیدار پشت‌درهای بسته با همکار آمریکایی خود در تایلند، درباره دریای چین جنوبی، فروش تسلیحات به تایوان و تلاش‌ها برای جدایی تایوان از چین، به واشنگتن هشدار جدی داده است. آنطور که رسانه‌ها از قبیل «رویترز» و «اسپوتنیک» خبر دادند، «وو کی آن» سخنگوی وزارت دفاع چین بیانیه‌ای درباره دیدار دو جانبه دیروز دوشنبه وی فنگ و مارک اسپر» وزیر دفاع چین و آمریکا در حاشیه نشست تایلند منتشر کرد. به گفته وو، وزیر دفاع چین در این دیدار با هشدار درباره اقدامات ضدچینی آمریکا از واشنگتن خواست «به قدرت‌نمایی در دریای چین جنوبی پایان دهد و سبب افزایش تنش هادر دریای چین جنوبی و تحریک‌تنش‌های بیشتر نشود.» طبق این روایت، وی فنگ در دیدار با مارک اسپر، خواستار اجتناب از هر گونه تلاش برای جدایی تایوان از چین شد.



آمریکا تهدید کرد عراق را کره شمالی می‌کند

رئیس سابق پارلمان عراق فاش کرد که چطور نماینده آمریکا با گوشی تلفن همراهش او و عراق را تهدید کرده است. به گزارش فارس، «سلیم الجبوری»، رئیس پیشین مجلس عراق فاش کرد نماینده آمریکا او را تهدید کرده، در صورتی که عراق با سیاست ضدایرانی آمریکا همراهی نکند، واشنگتن این کشور را به کره شمالی دوم تبدیل می‌کند. الجبوری در گفت‌وگویی تلویزیونی فاش کرد: «در یکی از جلسات با مگ گورک، او گوشی همراهش را از جیب درآورد و تصویری از کره شمالی و تصویری دیگر از کره شمالی نشانم داد. او تهدید کرد که عراق دو گزینه برای انتخاب دارد.» رئیس سابق پارلمان عراق گفت که بعد از این تهدید نماینده آمریکا، با او جدال لفظی پیدا کرده و او را مورد انتقاد قرار داده که به چه دلیل حرفی زده که دخالت در امور عراق است.